

Nenad Bukvić

Hrvatski državni arhiv

Marulićev trg 21

Zagreb

SUSTAVI I OSNOVNA OBILJEŽJA UREDSKOG POSLOVANJA SABORA NARODNE REPUBLIKE HRVATSKE U RAZDOBLJU OD 1945. DO 1963. GODINE

UDK 328:651.5(497.5)“1945/1963“

Izvorni znanstveni rad

U radu se nastoje identificirati sustavi uredskog poslovanja Sabora NRH i njihova osnovna obilježja u razdoblju od 1945. do 1963. godine. U uvodnom dijelu prikazane su odredbe što ih o uredskom poslovanju i pismohrani nalazimo u aktima Sabora: poslovniciama i pravilnicima o organizaciji stručnih službi. S obzirom da u navedenim aktima nailazimo pretežno na općenite odredbe, rekonstrukcija životnog ciklusa dokumenta od njegova zaprimanja, evidentiranja i dostave u rad, do razvođenja i arhiviranja, najvećim dijelom temelji se na analizi uredskih evidencija sačuvanih u gradivu fonda Sabor Socijalističke Republike Hrvatske 1945-1982. u Hrvatskom državnom arhivu. Urudžbeni zapisnici kao osnovne uredske evidencije, s pripadajućim kazalima i popisima akata, analizirani su kronološki po mandatnim razdobljima, s posebnim osvrtom na način evidentiranja spisa, njihovog razvođenja, signiranja te organizacije i odlaganja u pismohrani. Na ovaj način rekonstruirani sustavi uredskog poslovanja i njihova obilježja, zaključno se promatraju i vrednuju u kontekstu specifičnog načina rada Sabora NRH koji se ostvaruje u sjednicama, te u kontekstu propisanih načela uredskog poslovanja i njihove primjene u tijelima javne uprave.

Ključne riječi: 1945-1963, Sabor NRH, uredsko poslovanje, uredske evidencije, organizacija spisa, spisovodstveni postupci

Uvod

Po završetku Drugog svjetskog rata te procesa uspostave i ustroja središnjih tijela državne vlasti FNRJ i narodnih republika u njezinom sastavu, niti na federalnoj niti na republičkim razinama sve do 1957. godine i donošenja *Uredbe o kancelarijskom poslovanju*¹ i *Uputstva za izuršenje Uredbe o kancelarijskom poslovanju*,² nema

---

¹ *Službeni list* (dalje *SL*). 50(1957).

² Isto.

jedinstvenog propisa koji bi u potpunosti regulirao uredsko poslovanje i postupanje s dokumentacijom tih središnjih državnih tijela. Doduše, 1950. godine doneseno je *Uputstvo o uvođenju jednoobraznog djelovodnika za poslove opće administracije*,³ no ono je obuhvatilo samo manji dio problema uredskog poslovanja. Shodno tome, pojedina tijela razvijaju vlastite sustave uredskog poslovanja kojima je obuhvaćeno zaprimanje pismena, njihovo zavođenje odnosno evidentiranje, dostavljanje u rad, otpremanje, razvođenje završenih predmeta, te konačno odlaganje u pismohrane i čuvanje.

U Narodnoj Republici Hrvatskoj (dalje NRH) navedeni proces uspostave i ustroja središnjih tijela državne vlasti završen je donošenjem i proglašenjem Ustava⁴ u siječnju 1947. godine, kojim su definirana osnovna načela državnog uređenja NRH, njezina suverena prava, prava i dužnosti građana, te najviši organi državne vlasti i organi državne uprave.⁵ Središnje zakonodavno tijelo NRH u tom poslijeratnom razdoblju je Sabor NRH, čiji su temelji postavljeni u radu Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske, koje se na III. zasjedanju 9. svibnja 1944. godine u Topuskom, konstituirao u vrhovno zakonodavno i izvršno narodno-predstavničko tijelo Hrvatske.⁶ Djelovanje prvo započinje kao Narodni sabor Hrvatske, temeljem Zakona⁷ usvojenog 25. srpnja 1945. godine na četvrtom, posljednjem zasjedanju ZAVNOH-a. Nepunih godinu dana kasnije, 26. veljače 1946. godine, mijenja naziv u Sabor NRH.⁸ Uz izuzetak kratkog razdoblja od 28. studenoga 1946. godine do 18. siječnja 1947. godine u kojem djeluje kao Ustavotvorni sabor NRH, pod ranije navedenim nazivom djeluje sve do donošenja Ustava Socijalističke Republike Hrvatske u travnju 1963. godine.⁹

Njegov unutarnji ustroj i nadležnosti definirani su ustavnim odredbama, sa-borskim poslovnica-ma koji se u pravilu donose na početku svakog saziva, te posebnim odlukama i pravilnicima donesenim tijekom trajanja pojedinog saziva. Od 1953. godine, kada postaje dvodomno tijelo, cjelinu regulacije rada i unutarnjeg ustroja Sabora NRH i njegovih vijeća potrebno je analizirati imajući u vidu i poslov-nike Sabora NRH i poslovnike Republičkog vijeća i Vijeća proizvođača. Tako se, primjerice, poslovnikom Sabora NRH regulira rad vijeća na zajedničkoj sjednici svih vijeća, organizacija, zadaci i način rada zajedničkih organa Sabora NRH, postupak za razgraničenje djelokruga između vijeća, postupak vijeća u donošenju akata iz ravnopravnog djelokruga vijeća te priroda i naziv akata koje ona donose. Vijeća pak donose svoje poslov-nike samostalno, a njima se pobliže propisuju unutrašnja organizacija i rad vijeća, ostvarivanje prava i dužnosti zastupnika u vijeću i način na koji radna tijela iz djelokruga vijeća sudjeluju u njihovom radu.

---

³ SL. 5(1950).

⁴ Ustav Narodne Republike Hrvatske. *Narodne novine* (dalje NN). 7(1947).

⁵ O konstituciji vlasti i njezinu legitimiranju nakon 1945. godine vidjeti opširnije u: Speh-njak, K. *Javnost i propaganda : Narodna fronta u politici i kulturi Hrvatske: 1945.-1952.* Zagreb : Hrvatski institut za povijest, Dom i svijet, 2002.

⁶ Odluka o Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Hrvatske kao vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom tijelu i najvišem organu državne vlasti demokratske Hrvatske. NN. 2(1945).

⁷ Zakon o promjeni naziva Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske. NN. 3(1945).

⁸ Zakon o imenu Narodne Republike Hrvatske, NN. 34(1946).

⁹ NN. 15(1963).

U poslovnicima Sabora NRH nalazimo i načelno naznačene odredbe o stručnim službama Sabora NRH u čijem je djelokrugu obavljanje općih i administrativnih poslova nužnih za njegov rad. Njihova se organizacija i nadležnosti preciznije definiraju posebnim pravilnicima čije je donošenje u nadležnosti Administrativnog odbora kao stalnog saborskog radnog tijela.

Među takvim načelnim odredbama saborskih poslovnika i nešto preciznijim odredbama pravilnika o organizaciji službi za obavljanje financijsko-računovodstvenih, kadrovskih, tehničkih i drugih stručnih poslova, nalazimo i one vezane uz uredsko poslovanje Sabora NRH i saborsku pismohranu.

No, odredbe što ih ovdje nalazimo glede uredskog poslovanja i saborske pismohrane, više konstatiraju i potvrđuju njihovo postojanje, nego što donose konkretna rješenja i objašnjenja o njihovoj organizaciji i radu. Sukladno tome, osim temeljem navedenih propisa, način evidentiranja dokumentacije nastale radom Sabora NRH, saborskih vijeća, radnih tijela i stručnih službi, kolanje i dostava u rad, te razvođenje i način odlaganja gradiva u pismohrani, kao temeljna pitanja postavljena u ovom radu, nastojat će se odgovoriti i rekonstrukcijom i detaljnijom analizom sačuvanih uredskih evidencija - urudžbenih zapisnika, kazala i popisa akata iz navedenog razdoblja.

Nadalje, kako Sabor NRH nije upravno državno tijelo te se njegov rad ostvaruje isključivo kroz sjednice, vidjet ćemo kako se na odlaganje spisa nastalih njegovim radom ne primjenjuju načela propisanog uredskog poslovanja. Unatoč tome, potrebno je analizirati i usporediti obilježja uredskog poslovanja Sabora NRH s načelima propisanog uredskog poslovanja, te vidjeti nalazimo li neka od tih načela ipak primijenjena u njegovom uredskom poslovanju. Unatoč potrebi za komparativnim pristupom, upravo specifičnost u radu kroz mandatna razdoblja, od kojih svako čini zasebnu zatvorenu cjelinu, te rad u sjednicama Sabora, saborskih radnih tijela, a kasnije i saborskih vijeća i njihovih radnih tijela, nameću potrebu istraživanja uredskog poslovanja Sabora NRH kao pojedinačnog, ali iznimno značajnog i specifičnog fenomena.

Glavna obilježja organizacije uredskog poslovanja i saborske pismohrane u ovom će se radu pratiti i analizirati, kao što je vidljivo i iz samog naslova, za razdoblje od 1945. do 1963. godine. Posljednja je godina uzeta kao granična zbog nekoliko razloga. Iste godine donesen je novi Ustav SRH kojim je Sabor NRH ustrojen kao peterodomno tijelo i temeljem kojeg mijenja naziv u Sabor Socijalističke Republike Hrvatske. No, ono što je značajnije s gledišta uredskog poslovanja i pismohrane, jest činjenica da je iste godine ukinut „saborski arhiv“,¹⁰ a uredsko poslovanje koje je obavljao samostalno za Sabor SRH te za Izvršno vijeće Sabora i pojedina tijela republičke uprave, od sada organizira i obavlja Direkcija zajedničkih službi republičkih organa,¹¹ kao zajednička administrativno-tehnička služba.

¹⁰ Usp. Škalić, M. Kako je organizirana pismohrana Hrvatskoga sabora (1999-2004). *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 48(2005), str. 30.

¹¹ Uredbom Izvršnog vijeća Sabora od 22. lipnja 1963. godine osnovana je Direkcija za upravljanje, održavanje i izgradnju uredskih i drugih objekata. *NN*. 29(1963). Temeljem nove Uredbe Izvršnog vijeća Sabora od 27. siječnja 1964. godine navedena Direkcija nastavlja s radom kao samostalni republički organ uprave pod nazivom Direkcija zajedničkih službi republičkih organa. *NN*. 5(1964).

Pregled odredbi o organizaciji općeg i administrativnog poslovanja Sabora NRH: posebni osvrt na odredbe o uredskom poslovanju i pismohrani

Prve odredbe o uredskom poslovanju, konkretnije o vođenju registraturnih pomagala, nalazimo u nedatiranoj odluci sastavljenoj po nalogu tajnika o „organizacionoj strukturi Narodnog sabora Hrvatske“.¹² Iako je nedatirana, s obzirom na otisnuti pečat Narodni sabor Hrvatske pretpostavka je da je nastala u razdoblju nakon 25. srpnja 1945, a prije 26. veljače 1946. godine. U samoj odluci navodi se da je privremene naravi s obzirom da ne postoji zakonska odredba o poslovanju Sabora. Prema istoj odluci administrativno poslovanje Narodnog sabora Hrvatske stavljeno je u nadležnost tajnika, koji vodi zapisnike o saborskim sjednicama, čita spise upućene Saboru, nadzire sastavljanje saborskih dnevnika, i nadzire rad saborskih namještenika. Za saborsku kancelariju se navodi da se sastoji od blagajničkog, stenografsko-pisarskog i dnevničarskog osoblja. Kao zadaća osobe odgovorne za rad te kancelarije, navodi se i nadzor nad vođenjem urudžbenog zapisnika, odlaganjem pošte, pravovremenim predlaganjem pristigle pošte i pravovremenim slanjem zaključaka Sabora i odbora. Istom odlukom predviđeno je vođenje općeg urudžbenog zapisnika i urudžbenog zapisnika kabineta, a vodi ih stenografsko osoblje.

Općenite odredbe o uredskom poslovanju nalazimo u Poslovniku Ustavotvornog sabora Narodne Republike Hrvatske¹³ od 30. studenoga 1946. godine, u kojem se navodi da predsjednik Ustavotvornog sabora NRH brine za uredno i brzo obavljanje poslova u uredima. Neposredan nadzor nad obavljanjem cjelokupnog uredskog rada je u nadležnosti tajnika kojeg odredi predsjednik, a koji zajedno s predsjednikom supotpisuje sve saborske spise i zastupničke legitimacije, te čuva saborski pečat. Istim Poslovníkom obvezuje se Administrativni odbor da izradi pravilnik o službama i službenicima Sabora, a u čl. 84 određuje se da Sabor ima svoj arhiv i knjižnicu.

Administrativni odbor Ustavotvornog sabora NRH raspravljao je o prijedlogu Pravilnika o organizaciji administrativne službe na svojoj 2. sjednici, održanoj 30. prosinca 1946. godine. Kako se navodi u zapisniku sjednice,¹⁴ nakon čitanja prijedloga pravilnika, razvila se kraća rasprava u kojoj su sudjelovali svi prisutni članovi odbora¹⁵ i izrazili pozitivno mišljenje o potrebi donošenja ovakvog pravilnika, pa je on na istoj sjednici jednoglasno usvojen.

Navedenim Pravilnikom,¹⁶ pitanja organizacije administrativne službe definirana su u ukupno 14 članaka. Vođenje administrativne službe i nadzor nad cjelokupnim kancelarijskim radom u nadležnosti su jednog od tajnika kojeg odredi predsjednik, a on brine o pravilnom obavljanju svih administrativnih poslova i koordinira rad svih odsjeka i ostalih službi. Za obavljanje općih i administrativnih poslova ustrojeno je sedam organizacijskih jedinica: 1. Administrativni odsjek, 2. Stenografski biro, 3. Personalni odsjek, 4. Odsjek računovodstva i blagajne, 5. Tehnički odsjek, 6. Odsjek sigurnosti, te 7. Biblioteka. Člankom 4 definirano je da se u okviru Administrativnog

¹² HR HDA 1081. Sabor SRH, 2.3. Dokumentacija o organizaciji Sabora NRH.

¹³ NV. 143(1946).

¹⁴ HR HDA 1081. Sabor SRH, 3.4.3. Administrativni odbor, Zapisnik 2. sjednice, 30. prosinca 1946.

¹⁵ Sjednici su prisustvovali Joža Horvat, Nikola Rački, Stjepan Debeljak i Nikola Slatković.

¹⁶ HR HDA 1081. Sabor SRH, 3.3. Opća korespondencija, Pravilnik o organizaciji administrativne službe Ustavotvornog sabora NRH, broj 1698/1947.

odsjeka nalazi „opća arhiva Sabora“, u kojoj se čuvaju „svršeni akti i izborni akti o izboru Sabora“. Istim člankom definirano je dalje da tehnički tajnici svih saborskih odbora obavljaju sve administrativne poslove odbora te vode „odbornske arhive“. Članak 5 propisuje da se originalni primjerci stenografskih bilježaka čuvaju u „arhivi Stenografskog biroa“. Iz svega navedenog razvidno je kako su osim središnje pismohrane u koju je odlagana dokumentacija Ustavotvornog sabora NRH, postojale i posebne pismohrane u koje je odlagana dokumentacija radnih tijela¹⁷ i stručnih službi.

Na svečanoj sjednici Ustavotvornog sabora NRH, održanoj 18. siječnja 1947. godine, proglašen je Ustav NRH, te donijete odluke o zaključenju njegovog zasjedanja, pretvaranju u redovno predstavništvo NRH i nastavku rada u istom sastavu kao Sabora NRH.¹⁸ Na 3. sjednici I. izvanrednog zasjedanja,¹⁹ održanoj 10. ožujka 1947. godine, usvojen je Poslovnik Sabora NRH²⁰ kojim se definira njegov rad u mandatnom razdoblju 1947-1950. Člankom 14 istog Poslovnika određuje se da predsjednik Sabora brine o „uređnoj administraciji Sabora“, a člankom 15 da jedan od tajnika, kojeg odredi predsjednik, vodi neposredan nadzor nad obavljanjem cjelokupnog uredskog rada Sabora. Kao i prethodnim Poslovníkom Ustavotvornog sabora NRH, člankom 67 ovog Poslovnika Administrativnom odboru stavlja se u zadatak donošenje i izrada Pravilnika o organizaciji administrativne službe Sabora, a člankom 70 određuje se da Sabor ima svoj arhiv i pečat.

Administrativni odbor Sabora NRH raspravljao je o prijedlogu novog Pravilnika o organizaciji administrativne službe na svojoj 4. sjednici održanoj 23. rujna 1947. godine.²¹ Nakon kraće rasprave prisutnih članova odbora,²² Pravilnik je jednoglasno usvojen te dostavljen Saboru NRH na primjenu. Pitanja organizacije administrativne službe definirana su u ukupno 15 članaka Pravilnika.²³ Člancima 1 i 2 potvrđene su odredbe poslovnika prema kojima administrativnom službom rukovodi predsjednik Sabora NRH, a nadzor nad obavljanjem cjelokupnog uredskog rada stavljen je u nadležnost jednog od tajnika. Za obavljanje općih i administrativnih poslova ustrojene su tri organizacijske jedinice: 1. Administrativni odsjek, 2. Personalni odsjek i 3. Odsjek računovodstva i blagajne. U nadležnosti Administrativnog odsjeka je obavljanje svih administrativnih poslova u Saboru i saborskim odborima, zaprimanje svih

---

¹⁷ Poslovníkom Ustavotvornog sabora NRH kao radna tijela osnovani su Verifikacioni odbor, Ustavotvorni odbor, Privredno-planski i financijski odbor, Mandatno-imunitetski odbor, Administrativni odbor i Odbor za molbe i žalbe. *NN.* 143(1946). Svi navedeni odbori održali su konstituirajuće sjednice u studenom 1946. godine, no stvarnu djelatnost do zaključenja zasjedanja Ustavotvornog sabora NRH 18. siječnja 1947. godine i nastavka njegovog rada kao Sabora NRH, ostvarili su samo Verifikacioni odbor, Ustavotvorni odbor, Administrativni odbor i Odbor za molbe i žalbe.

¹⁸ HR HDA 1081. Sabor SRH, 3.2. Zapisnici sjednica Ustavotvornog sabora NRH, Zapisnik svečane sjednice, 18. siječnja 1947.

¹⁹ Isto, 4.2.1. Zapisnici sjednica Sabora NRH, Prvo izvanredno zasjedanje, Zapisnik 3. sjednice od 10. ožujka 1947.

²⁰ *NN.* 25(1947).

²¹ HR HDA 1081. Sabor SRH, 4.7.5.1.1. Administrativni odbor, Zapisnici sjednica, Zapisnik 4. sjednice od 23. rujna 1947.

²² U radu sjednice sudjelovali su Joža Horvat, Đuro Savić, Petar Penić, Nikola Slatković i Marko Šeničnjak. *Usp. bilj.* 21.

²³ HR HDA 1081. Sabor SRH, 4.5. Dokumentacija o organizaciji Sabora NRH, Pravilnik o organizaciji administrativne službe Sabora NRH, broj 629/1947.

spisa upućenih Saboru i njihova raspodjela, vođenje evidencije o svim zakonskim prijedlozima, pitanjima i interpelacijama narodnih zastupnika, te o odgovorima ministara, tiskanje i dostavljanje zastupnicima zakonskih prijedloga, rezolucija, odborskih izvještaja i interpelacija, briga o prikupljenim materijalima za dnevni red Sabora, obavljanje tehničkih priprema za rad sjednica Sabora, rukovanje izbornim aktima o izboru Sabora, te izrada statistike izbora Sabora. U sastavu Administrativnog odsjeka su tehnički tajnici saborskih odbora, „opća arhiva Sabora“, Stenografski biro i Biblioteka. Odredbe o nadležnosti tehničkih tajnika odbora ukazuju na činjenicu da su odbori dokumentaciju i dalje odlagali u posebnim odborskim pismohranama. Naime, čl. 5 definira se da tehnički tajnici obavljaju sve administrativne poslove odbora, brinu o umnožavanju i dostavljanju zakonskih prijedloga članovima odbora, pripremaju materijale za odborske sjednice, obavljaju tehničke pripreme za odborske sjednice, te vode „odborsku arhivu“. Konkretno odredbe o uredskom poslovanju nalazimo u čl. 6 koji sadrži odredbe o „općoj arhivi Sabora“. „Opća arhiva“, navodi se, vodi urudžbeni zapisnik i obavlja dostavu svih saborskih spisa. U njoj se čuvaju svi riješeni spisi Sabora osim onih koji spadaju u nadležnost Personalnog odsjeka odnosno Odsjeka računovodstva i blagajne. U „općoj arhivi“ čuvaju se i izborni akti o izboru Sabora. Originalni primjerci stenografskih bilježaka čuvaju se u „arhivi Stenografskog biroa“. Za gore navedene organizacijske jedinice, Personalni odsjek²⁴ i Odsjek računovodstva i blagajne propisuje se da imaju vlastite urudžbene zapisnike i „arhive“.

Navedene odredbe primjenjivane su u općem i administrativnom poslovanju Sabora NRH tijekom mandatnog razdoblja 1947-1950, ali i u idućim saborskim sazivima. Naime, nakon raspuštanja Sabora 11. rujna 1950. godine, novi izbori održani su 5. studenoga, a I. redovno zasjedanje novoizabranog Sabora održano je od 2. do 4. prosinca iste godine. Na 2. sjednici tog I. redovnog zasjedanja,²⁵ usvojen je novi Poslovnik Sabora NRH.²⁶ Kao i u ranijim poslovnicima čl. 15 određuje da se predsjednik Sabora brine o urednom i brzom obavljanju poslova u administrativnim službama Sabora, a čl. 17 propisuje da jedan od tajnika, kojega odredi predsjednik, vodi neposredan nadzor nad obavljanjem administrativne službe Sabora. Istim Poslovnikom osnovana su stalna radna tijela Sabora, među kojima i Administrativni odbor. Člankom 22 definira se njegova nadležnost: ispitivanje prema potrebi, a najmanje svaka tri mjeseca, pravilnosti izvršenja proračuna rashoda Sabora i podnošenje izvještaja Saboru odnosno predsjedniku o tome, te donošenje pravilnika o organizaciji administrativne službe Sabora. Člankom 87 propisuje se da Sabor ima svoj arhiv i knjižnicu.

Pitanje izrade novog pravilnika o administrativnoj službi Sabora raspravljano je pod 2. točkom dnevnog reda na 2. sjednici Administrativnog odbora²⁷ održanoj 15.

---

²⁴ Člankom 9 Pravilnika propisuje se da Personalni odsjek obavlja sve poslove u vezi s donošenjem odluka o službeničkim odnosima službenika Sabora, vodi službeničke listove s dosjeima i općim upitnicima, službeničke kartone i ručne kartone, izdaje službenicima službene knjižice, vodi evidenciju o bolovanju, godišnjem odmoru i o dopustu po privatnom poslu.

²⁵ HR HDA 1081. Sabor SRH, 5.2.1. Zapisnici sjednica, Prvo redovno zasjedanje, Zapisnik 2. sjednice, 4. prosinca 1950.

²⁶ NN. 4(1951).

²⁷ HR HDA 1081. Sabor SRH, 5.6.6.2. Administrativni odbor, Zapisnici sjednica, Zapisnik 2. sjednice, 15. siječnja 1951.

siječnja 1951. godine.²⁸ Na istoj sjednici izabran je tročlani²⁹ pododbor sa zadaćom izrade Pravilnika. No, pitanje donošenja Pravilnika nije se više pojavljivalo na dnevnom redu sjednica Administrativnog odbora ovog saziva.³⁰

Ustavnim zakonom Narodne Republike Hrvatske o osnovama društvenog i političkog uređenja i republičkim organima vlasti, proglašenim 5. veljače 1953. godine,³¹ prestao je vrijediti dio VII. Ustava od 18. siječnja 1947. godine, koji se odnosi na Sabor i saborski Prezidijum kao najviše organe državne vlasti u NRH, te je zamijenjen novim ustavnim rješenjima, koja definiraju djelokrug i ovlasti Sabora. Istim Ustavnim zakonom Sabor NRH ustrojen je kao dvodomno tijelo kojeg čine Republičko vijeće i Vijeće proizvođača. Tako ustrojen djeluje u dva saborska saziva 1953-1958. i 1958-1963.

Konstituirajuća sjednica novoizabranog Sabora održana je 16. prosinca 1953. godine, a novi Poslovnik Sabora NRH³² usvojen je na 2. zajedničkoj sjednici oba vijeća, održanoj 22. siječnja 1954. godine.³³ Člankom 10 Poslovnika određuje se da tajnik Sabora brine o radu administracije Sabora. Poslovnikom su predviđena 4 stalna radna tijela među kojima i Administrativni odbor,³⁴ no za razliku od poslovnika ranijih saziva, ovdje se ne navodi da je u nadležnosti tog odbora donošenje pravilnika o administrativnoj službi.³⁵ Administracija Sabora po prvi je put opširnije definirana u člancima 108-114 Poslovnika, u dijelu *XI. Pravni savjetnik, službenici i administracija u Saboru*. U čl. 110 navodi se da za obavljanje stručnih, kancelarijskih, tehničkih i drugih poslova Sabor ima odgovarajuće službenike o čijem radu brine načelnik administracije, koji je ujedno odgovoran za pravilno obavljanje poslova administracije. Člankom 111 propisuje se da administracija domova i svih tijela Sabora čini jedinstvenu administraciju i stoji pod nadzorom predsjednika Sabora, a u čl. 113 potvrđuje se da Sabor ima svoju biblioteku i „arhivu“. Praksu uvođenja jedinstvene administracije i centralne pismohrane potvrđuju i poslovnici saborskih vijeća. Tako se u čl. 164 Poslovnika Republičkog vijeća³⁶ od 21. siječnja 1954. godine navodi da je administracija Vijeća sastavni dio administracije Sabora, a „arhiva Republičkog vijeća“ sastavni dio „saborske arhive“. Isto je definirano i Poslovnikom Vijeća proizvođača.³⁷ Čl. 206 određuje da Vijeće proizvođača ima svoju administraciju, kao sastavni dio administracije Sabora, a čl. 207 propisuje da je „arhiva Vijeća proizvođača“ sastavni dio „saborske arhive“.

---

²⁸ Na sjednici su bili prisutni članovi odbora: Stjepan Fabijančić, Cvita Gilić, Tomo Nikšić, Petar Penić, Dragutin Plašč, Đuro Savić i Marko Šeničnjak. Usp. bilj. 26.

²⁹ Članovi pododbora bili su Cvita Gilić, Stjepan Fabijančić i Tomo Nikšić.

³⁰ Posljednja, 10. sjednica Administrativnog odbora ovog saziva održana je 7. prosinca 1953. godine.

³¹ NN. 9(1953).

³² NN. 5(1954).

³³ HR HDA 1081. Sabor SRH, 6.3. Zajedničke sjednice Republičkog vijeća i Vijeća proizvođača, 2. zajednička sjednica, 22. siječnja 1954.

³⁴ Pored Administrativnog odbora, stalna radna tijela su Odbor za izbore, Komisija za tumačenje zakona i Komisija za narodne odbore.

³⁵ Čl. 89 propisuje da Administrativni odbor obavlja nadzor nad izvršenjem predračuna rashoda i prihoda Sabora i o tome podnosi izvještaj Saboru.

³⁶ NN. 6(1954).

³⁷ NN. 7(1954).

Sabor izabran 1953. godine raspušten je 18. siječnja 1958. godine,³⁸ a konstituirajuća sjednica novoizabranog Sabora održana je 10. travnja iste godine.³⁹ Početkom mandatnog razdoblja donesen je saborski poslovnik te poslovnicu saborskih vijeća. U člancima 131 i 132 Poslovnika Sabora NRH od 18. studenoga 1958. godine,⁴⁰ glede administracije Sabora nalazimo identične odredbe onima u poslovniku prethodnog saziva. Člankom 134 potvrđuje se da Sabor ima svoju biblioteku i „arhivu“. No, za razliku od Poslovnika iz 1953. godine, ovim Poslovnikom u nadležnost Administrativnog odbora ponovno se stavlja donošenje pravilnika o uređenju administracije Sabora i utvrđivanje sistematizacije radnih mjesta u njoj. Slično tome, Poslovnik Republičkog vijeća od 18. studenoga 1958. godine⁴¹ propisuje u čl. 218 da Vijeće ima svoju administraciju koja je sastavni dio administracije Sabora, no nema odredbe o pismohrani vijeća. Isto je definirano i čl. 216 Poslovnika Vijeća proizvođača od 18. studenoga 1958. godine.⁴²

Na svojoj 4. sjednici,⁴³ održanoj 11. srpnja 1958. godine, Administrativni odbor usvojio je Odluku o položajnim plaćama službenika u administraciji Sabora NRH,⁴⁴ iz koje je vidljivo da su opće i administrativne poslove obavljali šef kabineta predsjednika Sabora, načelnik administracije, pravni savjetnici, samostalni savjetnici i administrativni tajnici Sabora i saborskih vijeća, šefovi samostalnih odsjeka, referenti i administrativni tajnici odbora, debatni stenografi, knjižničar, izvršni i stručni službenici III. vrste, kancelarijski službenici III. vrste, te daktilografi. Isti službenici navode se i u odlukama o položajnim plaćama iz 1959.⁴⁵ i 1961.⁴⁶ godine.

Od 1961. godine, usporedno s radom na pripremi novog saveznog ustava, te kao je i rad na pripremi novih republičkih ustava. S obzirom na to, mandat četvrtog saziva Sabora NRH (izabranog u ožujku 1958. godine), produžen je Odlukom o produženju trajanja mandata Sabora NRH⁴⁷ od 9. travnja 1962. godine, radi donošenja novog ustava NRH, a najduže za godinu dana. Donošenjem novog Ustava SRH,⁴⁸ 9. travnja 1963. godine, dolazi do promjene imena republike, riječ „Narodna“ mijenja se u „Socijalistička“. Sukladno ovim ustavnim promjenama, Sabor Narodne Republike Hrvatske mijenja naziv u Sabor Socijalističke Republike Hrvatske i određuje kao najviši organ vlasti i organ društvenog samoupravljanja u okviru prava i dužnosti Republike. Člankom 172 Ustava ustrojen je kao peterodomno tijelo.

³⁸ Odluka o raspuštanju Sabora NRH izabranog na izborima održanim u studenom 1953. godine, *NN*, 4(1958).

³⁹ HR HDA 1081. Sabor SRH, 7.4. Zajedničke sjednice Republičkog vijeća i Vijeća proizvođača, 10. travnja 1958.

⁴⁰ *NN*, 57(1958).

⁴¹ *NN*, 58(1958).

⁴² *NN*, 59(1958).

⁴³ HR HDA 1081. Sabor SRH, 7.3.1.1. Administrativni odbor, Zapisnici sjednica, Zapisnik 4. sjednice, 11. srpnja 1958.

⁴⁴ Isto, 7.3.1. 2. Administrativni odbor, Materijali za sjednice, Materijali za 4. sjednicu.

⁴⁵ Isto, 7.3.1.1. Administrativni odbor, Zapisnici sjednica, Zapisnik 10. sjednice, 23. studenog 1959.

⁴⁶ Isto, Zapisnik 19. sjednice, 30. listopada 1961.

⁴⁷ *NN*, 15(1962).

⁴⁸ *NN*, 15(1963).

Nakon izbora provedenih 3. i 16. lipnja,⁴⁹ konstituirajuća sjednica novoizabranog Sabora SRH održana je 27. lipnja 1963. godine.⁵⁰ Na toj sjednici donijeta je Odluka o poslovnom redu Sabora Socijalističke Republike Hrvatske⁵¹ kojom se definiraju načelna pitanja poslovanja Sabora do donošenja novog poslovnika.⁵² Člankom 5 Odluke određuje se da Sabor ima sekretara koji radi na organiziranju sjednica Sabora i njegovih organa te drugih stručnih i administrativnih poslova koje odredi predsjednik Sabora, te provodi zaključke u pogledu organizacije i rada stručnih i drugih službi Sabora. Na pojedinačnim sjednicama održanima istog dana donijete su odluke o poslovnom redu Republičkog vijeća,⁵³ Privrednog vijeća,⁵⁴ Prosvjetno-kulturnog vijeća,⁵⁵ Socijalno-zdravstvenog vijeća⁵⁶ i Organizaciono-političkog vijeća,⁵⁷ kojima se određuje da svako vijeće ima sekretara koji obavlja stručne i administrativne poslove za Vijeće te vodi zapisnike sjednica Vijeća.

Iste godine osnovana je Direkcija zajedničkih službi republičkih organa,⁵⁸ koja počinje obavljati dio općih i administrativnih poslova i za Sabor SRH. Tako za potrebe Sabora Direkcija obavlja poslove protokola, organizira prijem, smještaj i boravak domaćih i stranih funkcionara, obavlja poslove u vezi s izgradnjom, nabavom, upravljanjem i održavanjem zgrada, zemljišta, prijevoznih sredstava i drugih stvari u društvenom vlasništvu. Također, za Sabor SRH te za Izvršno vijeće Sabora i pojedina tijela republičke uprave, Direkcija kao zajednička administrativno-tehnička služba od sada organizira i obavlja uredsko poslovanje.

Iz preglednog prikaza odredbi poslovnika i pravilnika o organizaciji stručnih službi Sabora u razdoblju 1945-1963, razvidno je kako Sabor NRH ima vlastitu pisarnicu te saborsku pismohranu. Glede uredskog poslovanja navode se načelne odredbe koje definiraju vođenje općeg urudžbenog zapisnika te posebnih urudžbenih zapisnika Personalnog odjela i Odjela računovodstva i blagajne. Pri tome ne nailazimo na odredbe kojima bi se definirao cjeloviti životni tijek dokumenata: njihovo zaprimanje, evidentiranje, dostavljanje u rad, razvođenje i arhiviranje. Također, iz navedenih propisa vidljivo je da su do 1953. godine, pored središnje pismohrane („opća arhiva Sabora“), postojale i pismohrane pojedinih stručnih službi, kao i posebne odborske pismohrane o kojima su skrbili tehnički tajnici odbora. Propisi pritom ne odgovaraju na pitanja vezana uz uredsko poslovanje saborskih radnih tijela: nailazimo na od-

---

⁴⁹ Odlukom o raspisivanju izbora za Sabor Socijalističke Republike Hrvatske određeno je da će se izbori zastupnika za sva vijeća održati u općinskim skupštinama na cijelom teritoriju SRH 3. lipnja 1963. godine, a neposredni izbori zastupnika u Republičko vijeće Sabora 16. lipnja 1963. Vidjeti opširnije NN. 15(1963).

⁵⁰ HR HDA 1081. Sabor SRH, 8.4. Zajedničke sjednice svih vijeća Sabora SRH, Zapisnik 1. zajedničke sjednice, 27. lipnja 1963.

⁵¹ NN. 30(1963).

⁵² Poslovnik Sabora Socijalističke Republike Hrvatske usvojen je tek na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 13. svibnja 1965. godine. Vidjeti opširnije NN. 22(1965).

⁵³ Odluka o poslovnom redu Republičkog vijeća Sabora SRH, NN. 30(1963).

⁵⁴ Odluka o poslovnom redu Privrednog vijeća Sabora SRH, NN. 30(1963).

⁵⁵ Odluka o poslovnom redu Prosvjetno-kulturnog vijeća Sabora SRH, NN. 30(1963).

⁵⁶ Odluka o poslovnom redu Socijalno-zdravstvenog vijeća Sabora SRH, NN. 30(1963).

⁵⁷ Odluka o poslovnom redu Organizaciono-političkog vijeća Sabora SRH, NN. 30(1963).

⁵⁸ NN. 29(1963), NN. 5(1964). Usp. bilj. 10.

redbe o vođenju zasebnih urudžbenih zapisnika stručnih službi, no ne i na odredbe o vođenju takvih evidencija od strane radnih tijela. No, analiza uredskih evidencija iz razdoblja do 1953. te prijemnih štambilja i evidencijskih oznaka na spisima radnih tijela, o čemu će opširnije biti riječi u nastavku, pokazuje da je uredsko poslovanje Sabora u navedenom razdoblju bilo decentralizirano: radna tijela vode zasebne uredske evidencije, osmišljavaju zasebne sustave intelektualnog nadzora nad dokumentacijom, a gradivo odlažu u posebne odborske pismohrane.

Uredsko poslovanje Sabora NRH 1945-1963: analiza uredskih evidencija po sazivima

U nedostatku preciznijih odredbi u općim i internim aktima, opća načela uredskog poslovanja Sabora NRH za razdoblje 1945-1963. nastojat ćemo rekonstruirati temeljem analize uredskih evidencija iz tog razdoblja. Riječ je o općim urudžbenim zapisnicima Sabora NRH, urudžbenim zapisnicima radnih tijela i stručnih službi, kazalima, te popisima akata koji se kao prilog urudžbenim zapisnicima vode od 1958. godine. Osim na način evidentiranja ulaznih i izlaznih spisa, urudžbeni zapisnici ukazuju i na način korespondiranja između Sabora i saborskih vijeća odnosno odbora, te na sustave organizacije i odlaganja gradiva u pismohrani. Uredske evidencije analizirat će se kronološki, po pojedinim sazivima.

Iako formalno započinje s radom 25. srpnja 1945. godine, u općem urudžbenom zapisniku Sabora za razdoblje 1945-1947.⁵⁹ nalazimo evidentirane spise zaprimljene već 23. lipnja 1945. godine. S obzirom da je prvo zasjedanje Sabora NRH sazvano tek 26. kolovoza 1946. godine, dakle punih godinu dana nakon formalnog početka rada i preimenovanja ZAVNOH-a, poslove iz njegove nadležnosti obavljalo je Predsjedništvo Narodnog Sabora Hrvatske, odnosno Prezidijum Sabora NRH. Sukladno tome, u istom urudžbenom zapisniku evidentirani su spisi Sabora NRH i Prezidijuma Sabora NRH sve do 16. prosinca 1946. godine od kada Prezidijum vodi zasebni urudžbeni zapisnik. U istom urudžbenom zapisniku evidentirani su i spisi Ustavotvornog sabora NRH, zaprimljeni zaključno s danom 19. siječnja 1947. godine. Ulazni i izlazni spisi evidentirani su neprekinutim nizom tekućih brojeva unutar godine: u nizu 1-779 evidentirani su spisi iz 1945. godine, a idući jedinstveni niz tekućih brojeva 1-1.997 čine spisi Sabora NRH i Ustavotvornog sabora NRH iz 1946. i 1947. godine.⁶⁰ U navedenom razdoblju sustav odlaganja spisa vrlo je jednostavan, bez formiranja većeg broja tematskih ili cjelina formiranih po nekom drugom kriteriju. U posljednjoj rubrici urudžbenog zapisnika „oznaka registrature“ u pravilu se navodi oznaka cjeline u koju je spis odložen. Riječ je o slovno-brojčanim oznakama, npr. FA/1-n, FB/1-n, FC/1-n FZ/1-n, itd., gdje slova označavaju fascikl u koji je spis odložen (fascikl A, B, C, Zakoni, itd.), a brojka redni broj pod kojim je spis odložen u tu cjelinu. Iste oznake upisivane su na poledinu spisa. U fascikle s oznakama FA, FB, FC, FD, FE, FF, FG, FH odlagani su spisi različitog sadržaja („opća korespondencija“), slijedeći kronologiju

⁵⁹ HR HDA 1081. Sabor SRH, 1.1.1. Urudžbeni zapisnici i popisi akata, Urudžbeni zapisnik 1945-1947.

⁶⁰ Broj 1-1265/1946, 1266-1997/1947.

evidentiranja u urudžbenom zapisniku.⁶¹ Izuzetak u smislu formiranja tematskih cjelina čini dokumentacija vezana uz postupak donošenja zakona koja je odlagana u cjelinu s oznakom FZ.⁶² S početkom rada Ustavotvornog sabora NRH uvode se i fascikli označeni brojevima: tako je npr. dokumentacija vezana uz izbor narodnih zastupnika (uvjerenja o izboru, zakletve) odlagana u cjelinu s oznakom F1, zakoni u cjelinu F6, a zapisnici sjednica Ustavotvornog sabora NRH u cjelinu F8. Oznaka se ne navodi pored evidentirane računovodstvene dokumentacije te dokumentacije vezane uz radne odnose. Također, kod velikog broja molbi za pomilovanje, o kojima je odlučivao Prezidijum Sabora NRH, ne navodi se oznaka, već ime „Malinar“. Tijekom 1946. godine nesustavno se kod računovodstvene dokumentacije javlja oznaka I, a kod molbi za pomilovanje oznaka IV. S obzirom na ovakav način evidentiranja i odlaganja spisa, izrazito je važno abecedno (imenično) i predmetno kazalo. U kazalu se za spise vezane uz rad Ustavotvornog sabora pored evidencijskog broja iz urudžbenog zapisnika navodi slovo „u“, npr. 1327u.⁶³

Iz navedenog razdoblja sačuvani su i posebni urudžbeni zapisnici Odbora za molbe i žalbe⁶⁴ i Verifikacionog odbora⁶⁵ Ustavotvornog sabora NRH. Za ostala radna tijela Sabora NRH urudžbeni zapisnici nisu sačuvani, ali spisi imaju prijemne štambilje i urudžbene (evidencijske) brojeve odbora. I u tim urudžbenim zapisnicima spisi su evidentirani neprekinutim nizom tekućih brojeva,⁶⁶ ali su odlagani u zasebno formirane tematske cjeline unutar svakog odbora. Primjerice, dokumentacija Ustavotvornog odbora odlagana je u tri tematske cjeline: materijali za raspravu nacрта Ustava NRH (F1/1-F1/32), zapisnici sjednica (F2/1-F2/9), te pozivi na sjednice i izvještaji Ustavotvornom odboru (F3). Temeljem toga može se zaključiti da je u navedenom razdoblju sustav uredskog poslovanja bio decentraliziran, a dokumentacija osim u središnju pismohranu Sabora, odlagana u posebne odborske pismohrane.

Slična je praksa nastavljena i u mandatnim razdobljima 1947-1950. i 1950-1953. Pored općih uredskih evidencija Sabora NRH, vode se i uredske evidencije radnih tijela, spisi se evidentiraju po sustavu niza tekućih brojeva, ali se uvodi dosljedan sustav odlaganja spisa u jasno definirane tematske cjeline.

---

⁶¹ U cjelinu s oznakom FE odlagani su spisi različitog sadržaja: npr. dopis Ustavotvornog sabora NRH Odboru za podizanje spomenika narodnom heroju Marku Oreškoviću o prikupljenim novčanim priložima narodnih zastupnika, obavijest predsjednika Narodne vlade Hrvatske o ostavci Vlade, izvještaji saborskih odbora o konstituiranju i o radu na sjednicama, brzojavi o nemogućnosti zastupnika da prisustvuju sjednicama Ustavotvornog sabora NRH, ukaz Prezidijuma o zaključenju zasjedanja Ustavotvornog sabora NRH, te pozdravni brzojavi Ustavotvornog sabora NRH Predsjedniku Vlade FNRJ Josipu Brozu, Prezidijumu Narodne skupštine FNRJ, Prezidijumu Narodnog sobranja NR Makedonije, Narodnoj skupštini NR Slovenije, Narodnoj skupštini NR Srbije, Narodnoj skupštini NR BiH, te Prezidijumu Narodne skupštine NR Crne Gore povodom donošenja i proglašenja Ustava NRH. Vidjeti opširnije: HR HDA 1081. Sabor SRH, 3.3. Opća korespondencija, 28. studenoga 1946.-18. siječnja 1947.

⁶² Npr. dopis Ministarstva prosvjete u vezi s donošenjem Zakona o Sveučilišnom sudu časti evidentiran je u urudžbenom zapisniku pod tekućim rednim brojem 241/1945, a odložen u cjelinu s oznakom FZ pod rednim brojem 9 (FZ/9).

⁶³ Usporediti: HR HDA 1081. Sabor SRH, 1.2.1. Kazalo 1945-1947.

⁶⁴ HR HDA 1081. Sabor SRH, 3.4.4.1. Odbor za molbe i žalbe, Urudžbeni zapisnik 1946-1947.

⁶⁵ Isto, 5.6.1.1. Verifikacioni odbor, Urudžbeni zapisnik 1946-1950.

⁶⁶ Npr., u Urudžbenom zapisniku Odbora za molbe i žalbe u nizu 1-42/30.11.1946.-17.1.1947, a u urudžbenom zapisniku Verifikacionog odbora u nizu 1-8/29.11.1946.-8.12.1947.

Za cijelo mandatno razdoblje 1947-1950. ulazni i izlazni spisi Sabora NRH evidentirani su u glavnom urudžbenom zapisniku vođenom u tri knjige u nastavcima, sistemom neprekinutog niza tekućih brojeva 1-9.713.⁶⁷ Zanimljivo je da su prve dvije knjige vođene na jednakom obrascu s 13 rubrika, a treća na novom obrascu urudžbenog zapisnika s 12 rubrika. Spisi su odlagani u 13 fascikala, u 11 tematskih cjelina: F1-uvjerenja i zakletve zastupnika, F2-molbe i žalbe, F3-dopusti narodnih zastupnika, F4-zapisnici sjednica Sabora NRH, F5-Ukazi Prezidijuma Sabora NRH, ostavke i sl., F6 i F7-Zakoni, F8-Razni odborski izvještaji, F9-Dnevni red, F10 i F11-Razno, F12-Odluke Sabora, te F13-Organizacija Sabora NRH. Uz svaki spis u rubrici „uloženo: svežanj/tekući broj“ navodi se oznaka jedne od navedenih tematskih cjelina i redni broj pod kojim je spis u toj cjelini odložen. Svi spisi vezani uz isti postupak povezivani su u predmete i u odgovarajuću tematsku cjelinu odloženi pod istim brojem.⁶⁸ Odgovarajuće oznake upisivane su na poledini svakog dokumenta: dakle, pored prijemnog štambilja s tekućim urudžbenim brojem i datumom, navodi se i oznaka tematske cjeline u koju je spis odložen. Kao pomoćna evidencija za gradivo evidentirano u općem urudžbenom zapisniku, vođeno je imenično i predmetno kazalo A-Ž.⁶⁹

Dokumentacija saborskih radnih tijela evidentirana je u posebnim urudžbenim zapisnicima te odlagana u zasebne tematske cjeline. U navedenom mandatnom razdoblju posebne urudžbene zapisnike vode Verifikacioni odbor,⁷⁰ Zakonodavni odbor,⁷¹ Privredno-planski i financijski odbor,⁷² Mandatno-imunitetski odbor,⁷³ Administrativni odbor,⁷⁴ Odbor za molbe i žalbe⁷⁵ te Anketni odbor za ispitivanje otkupnog sistema u NRH.⁷⁶ Kao pomoćna evidencija Odbora za molbe i žalbe vođeno je abecedno kazalo⁷⁷ svih spisa evidentiranih u urudžbenom zapisniku. Kazalo upućuje na broj spisa u urudžbenom zapisniku odbora gdje je vidljiva oznaka cjeline i redni broj pod kojim je spis odložen. Zbog relativno malog broja evidentiranih spisa te uštede, u istim urudžbenim zapisnicima evidentirani su i spisi istih radnih tijela saziva 1950-1953. U svim urudžbenim zapisnicima spisi su evidentirani neprekinutim nizom tekućih brojeva, no svako radno tijelo razvilo je vlastiti sustav oznaka za tematske cjeline u koje je gradivo odlagano. Primjerice, spisi Zakonodavnog odbora odlagani su u tri tematske cjeline: I - pozivi za sjednice odbora i dnevni red sjednica, F Zapis. - zapisnici sjednica odbora i F Zakon - dopisi kojima se prijedlozi zakona dos-

⁶⁷ Knjiga I.: broj 1-837/1947, 838-1183/1948, 1184-3750/1949; Knjiga II.: broj 3751-5359/1949, 5360-7740/1950; Knjiga III.: broj 7741-9713/1950. Usporedi: HR HDA 1081. Sabor SRH, 1.1.2. Urudžbeni zapisnik saziva 1947-1950.

⁶⁸ Npr., prijedlog Vlade NRH Zakona o imovinskim odnosima bračnih drugova (broj 8134/1950), dopis kojim Sabor NRH isti prijedlog dostavlja na rad Zakonodavnom odboru (broj 8135/1950), izvještaj Zakonodavnog odbora Saboru NRH o razmatranom Prijedlogu (broj 8139/1950) odloženi su kao jedan predmet u cjelinu FZ pod rednim brojem 53 (FZ/53).

⁶⁹ HR HDA 1081. Sabor SRH, 1.2.2. Kazalo 1947-1950.

⁷⁰ Isto, 5.6.1.1. Verifikacioni odbor, Urudžbeni zapisnik 1946-1950.

⁷¹ Isto, 5.6.2.1. Zakonodavni odbor, Urudžbeni zapisnik 1947-1950. (1950-1953)

⁷² Isto, 5.6.3.1. Odbor za privredni plan i financije, Urudžbeni zapisnik 1947-1950. (1950-1953)

⁷³ Isto, 5.6.5.1. Mandatno-imunitetski odbor, Urudžbeni zapisnik 1947-1950. (1950-1953)

⁷⁴ Isto, 5.6.6.1. Administrativni odbor, Urudžbeni zapisnik 1947-1950. (1950-1953)

⁷⁵ Isto, 4.7.6.1. Odbor za molbe i žalbe, Registraturna pomagala 1947-1950.

⁷⁶ Isto, 4.7.7.1. Anketni odbor za ispitivanje otkupnog sistema u NRH, Urudžbeni zapisnik 1950.

⁷⁷ Isto, 4.7.6.1.2. Odbor za molbe i žalbe, Kazalo 1947-1950.

tavljaju na rješavanje Zakonodavnom odboru, kao i izvještaji odbora o razmatranim prijedlozima. Spisi Administrativnog odbora također su odlagani u tri tematske cjeline: I - pozivi i materijali za sjednice, Zap. - zapisnici sjednica i Izvj. - izvješća i odluke Administrativnog odbora upućene Saboru NRH. Spisi Odbora za molbe i žalbe odlagani su u sljedeće tematske cjeline: F I i F II - negativno riješene molbe i žalbe i molbe i žalbe dostavljene na nadležnost ili mišljenje drugim tijelima, F III - prijedlozi odluka upućenih Saboru NRH o pozitivno riješenim molbama, Izvj. Fi - izvještaji Saboru NRH o radu na sjednicama te zaključcima u vezi s razmatranjem molbi i žalbi, FR - pozivi za sjednice i dnevni red sjednica, te FZ - zapisnici sjednica. Uz oznaku tematske cjeline navodi se i redni broj pod kojim je spis u toj cjelini odložen, a ista oznaka upisana je i na poledini spisa. Važno je istaknuti da se spisi koji nastaju u korespondenciji između Sabora NRH i njegovih radnih tijela evidentiraju kao ulazni/izlazni spisi i u općem urudžbenom zapisniku Sabora NRH i urudžbenom zapisniku odgovarajućeg radnog tijela, te odlažu dvostruko, u zasebne dokumentacijske cjeline gradiva Sabora NRH, te u gradivo odbora. Primjerice, izvještaji Odbora za molbe i žalbe Saboru NRH o zaključcima donesenim na sjednicama povodom pristiglih molbi evidentirani su u urudžbenom zapisniku odbora kao izlazni akti i odloženi u gradivu Odbora u tematsku cjelinu s oznakom Izvj. Fi. Drugi primjerak istog izvještaja, upućen Saboru, evidentiran je u urudžbenom zapisniku Sabora kao ulazni spis i odložen u pismohrani Sabora u tematsku cjelinu s oznakom F8 - razni odborski izvještaji.

U navedenom mandatnom razdoblju posebni urudžbeni zapisnik vodi i Personalni odsjek Sabora NRH,⁷⁸ iz kojeg je također vidljivo da su spisi odsjeka evidentirani po sustavu neprekinutog niza tekućih brojeva⁷⁹ te odlagani u tematske cjeline,⁸⁰ pri čemu se za svaki spis navodi oznaka cjeline i redni broj pod kojim je spis u toj cjelini odložen.

Isti sustav evidentiranja, decentraliziranog vođenja uredskih evidencija te tematskog odlaganja predmeta, primjenjivan je i tijekom mandatnog razdoblja 1950-1953. U općem urudžbenom zapisniku Sabora NRH⁸¹ ulazni i izlazni spisi evidentirani su, dakle, po sustavu neprekinutog niza tekućih brojeva⁸² za cijelo razdoblje trajanja saziva. Za razliku od prethodnog saziva, spisi su odlagani u manji broj tematskih cjelina: F1 - Zakletve, uvjerenja, dopusti narodnih zastupnika, F2 - Ukazi i izvještaji Prezidijuma Sabora NRH, F3 - Zapisnici sjednica i dnevni red, F4 - Zakoni i odluke, F5 - Organizacija Sabora (odborski izvještaji) i F6 - Razno (sve ostalo). Prema potrebi, pojedina tematska cjelina dijeli se na podcjeline. Tako je npr. unutar cjeline F5 - odbor-

⁷⁸ Isto, 16.2.1.1. Personalni odsjek Sabora NRH, Urudžbeni zapisnik 1947-1953.

⁷⁹ Broj 1-277/1947, 278-490/1948, 491-628/1949, 629-718/1950.

⁸⁰ Rješenja o zapošljavanju i napredovanjima službenika Prezidijuma Sabora NRH i Sabora NRH odlagana su u tematske cjeline s oznakama F1/a-F1/d, rješenja o godišnjim odmorima u cjeline s oznakama F2/a i F2/b, premještaji i razrješenja u cjeline F2/c i F2/d, razna personalna dokumentacija u cjelinu F3, odluke predsjednika Sabora NRH u cjelinu F4/a, odluke tajnika Prezidijuma Sabora NRH u cjelinu F4/b, Uputstva i okružnice u cjelinu F4/c, rješenja o stručnim ispitima u cjelinu F5/c, te rješenja i potvrde za mirovine u cjelinu s oznakom F5/d.

⁸¹ HR HDA 1081. Sabor SRH, 1.1.3. Urudžbeni zapisnik Sabora NRH 1950-1953.

⁸² Broj 1-152/1950, 153-2101/1951, 2102-3197/1952-1953.

ski izvještaji, gradivo odlagano u fascikle prema radnim tijelima koja šalju izvještaje.⁸³ Također, svi spisi koji se odnose na isto pitanje ili zadaću grupirani su u predmete i odloženi pod istim brojem. Ova praksa najbolje se uočava u postupku donošenja zakona, odluka i drugih akata Sabora NRH, gdje konačni tekst svakog usvojenog akta i svi materijali vezani uz njegovo donošenje čine jedan predmet.⁸⁴ Uz svaki takav pojedinačni spis, u urudžbenom zapisniku navodi se oznaka F4 i redni broj predmeta (akta Sabora) u koji je spis uložen.

Poslovanje radnih tijela Sabora NRH evidentirano je u posebnim urudžbenim zapisnicima, a dokumentacija nastala njihovim radom čini posebne tematske cjeline. Posebne urudžbene zapisnike vode Verifikacioni odbor,⁸⁵ Zakonodavni odbor,⁸⁶ Odbor za privredni plan i financije,⁸⁷ Odbor za narodnu vlast,⁸⁸ Mandatno-imunitetski odbor,⁸⁹ Administrativni odbor,⁹⁰ Odbor za molbe i žalbe,⁹¹ te Komisija za tumačenje zakona.⁹² Zbog uštede, spisi radnih tijela saziva 1950-1953. evidentirani su u istim urudžbenim zapisnicima gdje i spisi prethodnog saziva, ali u zasebnim nizovima tekućih brojeva. Dokumentacija svakog radnog tijela organizirana je u nekoliko tematskih cjelina s pripadajućim slovno-brojčanim oznakama. Primjerice, zapisnici sjednica Zakonodavnog odbora odlagani su u cjelinu s oznakom FZ, zapisnici zajedničkih sjednica Zakonodavnog odbora i Odbora za narodnu vlast u cjelinu FZ/II, razne molbe narodnih odbora o teritorijalnoj reorganizaciji općina u cjelinu FI, a pozivi za sjednice odbora u cjelinu FII. Pojedini spisi izvorno su upućivani Saboru NRH te drugim tijelima (npr. Savjetu za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti, Predsjedništvu Vlade NRH), pa se u urudžbenom zapisniku navodi oznaka „Izvorno“. Isto potvrđuje sustav oznaka prilikom odlaganja spisa Administrativnog odbora: FZ - zapisnici sjednica, FII - pozivi za sjednice, razni izvještaji i molbe, te „Izvorno“ - izvještaji izvorno upućeni Saboru, te odloženi u tematske cjeline prema oznakama u općem urudžbenom zapisniku Sabora.

Kao što je vidljivo, za razliku od prethodnog saziva gdje su spisi vezani uz korespondenciju između Sabora NRH i njegovih radnih tijela odlagani na dva mjesta -

⁸³ F5/V-Verifikacioni odbor, F5/Z-Zakonodavni odbor, F5/PF-Odbor za privredni plan i financije, F5/N-Odbor za narodnu vlast, F5/MI-Mandatno-imunitetski odbor, F5/A-Administrativni odbor, F5/MŽ-Odbor za molbe i žalbe, F5/Ao-Anketni odbor za ispitivanje otkupnog sistema u NRH, F5/O-Odbor za otkrivanje spomenika ZAVNOH-u u Topuskom, F5/KNO-Komisija za narodne odbore. Usp. HR HDA 1081. Sabor SRH, 5.4. Odborski izvještaji.

⁸⁴ Primjerice, predmeti koji se odnose na postupak donošenja zakona, uz konačne tekstove zakona, sadrže i prijedloge zakona Predsjedništva Vlade NRH, izvještaje Zakonodavnog odbora o razmatranim prijedlozima zakona, te amandmane zastupnika, građana i drugih na prijedloge zakona.

⁸⁵ Broj 1-5/2 -4. prosinca 1950. Usp. bilj. 70.

⁸⁶ Broj 1-5/1950, 6-27/1951, 28-97/1952, 98-159/1953. Usp. bilj. 71.

⁸⁷ Broj 1-10/1950, 11-28/1952, 29-42/1953. Usp. bilj. 72.

⁸⁸ Broj 1-2/1950, 3-13/1952, 14-26/1953. Usporediti: HR HDA 1081. Sabor SRH, 5.6.4.1. Odbor za narodnu vlast, Urudžbeni zapisnik 1950-1953.

⁸⁹ Broj 1-2/1950, 3-11/1951, 12-16/1952, 17-22/1953. Usp. bilj. 73.

⁹⁰ Broj 1-2/1950, 3-15/1951, 16-24/1952, 25-32/1953. Usp. bilj. 74.

⁹¹ Knjiga I: broj 1-1849/1951, 1850-2000/5.1.-15.2.1952, Knjiga II: broj 2001-2370/15.2.-30.12.1952, 2371-2496/1953. Usp. HR HDA 1081. Sabor SRH, 5.6.7.1. Odbor za molbe i žalbe, Urudžbeni zapisnik 1951-1953.

⁹² Broj 1-14/1953. Usp. HR HDA 1081. Sabor SRH, 5.6.8.1. Urudžbeni zapisnik 1953.

u spise Sabora NRH i u spise radnih tijela, u sazivu 1950-1953. takva korespondencija odvijala se izvornicima dokumenata. Sukladno tome, isti spisi evidentirani su i u urudžbenom zapisniku Sabora NRH i u urudžbenim zapisnicima radnih tijela, ali su odloženi samo na jednom mjestu, kao dio predmeta uz čije su rješavanje vezani. Primjerice, svi izvještaji radnih tijela o radu na sjednicama upućivani su Saboru NRH izvorno, pa su odloženi samo u cjelinu s oznakom F5 - odborski izvještaji. Isti je postupak i s izvještajima radnih tijela nastalim u postupku donošenja zakona, odluka i drugih akata iz nadležnosti Sabora. Tako se primjerice prijedlog zakona evidentira u općem urudžbenom zapisniku Sabora, izvorno upućuje na razmatranje Zakonodavnog odboru, Zakonodavni odbor razmatrani prijedlog evidentira u vlastitom urudžbenom zapisniku te ga vraća Saboru zajedno s izvornikom pripadajućeg izvještaja, izvještaj odbora evidentira se u općem urudžbenom zapisniku Sabora NRH i zajedno s prijedlogom zakona odlaže u cjelinu s oznakom F4 - zakoni i odluke. Ista je praksa i kod razmatranja prijedloga društvenih planova pri Odboru za privredni plan i financije, te donošenja odluka temeljem pozitivno riješenih molbi i žalbi od strane Odbora za molbe i žalbe. Sve molbe i žalbe dostavljene Saboru NRH evidentirane su prvo u općem urudžbenom zapisniku Sabora NRH. Molbe i žalbe iz nadležnosti odbora upućivane su u izvorniku odboru na razmatranje te evidentirane i u urudžbenom zapisniku odbora. Uz podatak o podnositelju molbe ili žalbe u urudžbenom zapisniku odbora navodi se, ali ne uvijek, broj pod kojim je ta molba ili žalba prethodno evidentirana u općem urudžbenom zapisniku Sabora. Veliki broj molbi i žalbi u vezi s opcijama za talijansko državljanstvo, evidentiran je u urudžbenom zapisniku odbora, a u izvorniku dostavljen nadležnom Ministarstvu unutrašnjih poslova. Negativno riješene molbe u urudžbenom zapisniku odbora imaju oznaku FII i odlagane su po tekućim brojevima urudžbenog zapisnika odbora. Pozitivno pak riješene molbe dostavljane su Saboru NRH kao prilog prijedlogu odluke o dodjeljivanju novčane pomoći i odložene uz konačne odluke Sabora NRH (cjelina F4) kao sastavni dio predmeta.

I u navedenom mandatnom razdoblju Personalni odsjek također vodi posebni urudžbeni zapisnik. Spisi su evidentirani po sistemu neprekinutog niza tekućih brojeva za cijelo mandatno razdoblje,⁹³ u istom urudžbenom zapisniku gdje i spisi Personalnog odsjeka za razdoblje 1947-1950. Osim evidentiranja, identičan je i način odlaganja spisa: uz svaki spis navodi se oznaka tematske cjeline i tekući, redni broj pod kojim je spis u toj cjelini odložen.⁹⁴

U uvodu je navedeno kako Sabor NRH u svom uredskom poslovanju nije obavezan primjenjivati propisana načela uredskog poslovanja. No, ilustracije radi, u nastavku ćemo prikazati načela što ih propisuje Uputstvo o uvođenju jednoobraznog djelovodnika za poslove opće administracije⁹⁵ doneseno 24. siječnja 1950. godine, te pokazati da li se i u kojoj mjeri, pojedino od tih načela ipak primjenjuje u uredskom poslovanju Sabora NRH. Istim Uputstvom djelovodnik se definira kao „glavna evidencija službe opće administracije iz koje se vidi kada je neki dopis primljen i zaveden, na što se odnosi, kome je dostavljen u rad, što je sve u vezi jednog predmeta primljeno, kao i da se putem njega prati kretanje predmeta sve do njegovog konačnog rješenja“. Propisuje se njegovo vođenje po sistemu osnovnih brojeva i podbrojeva, te

⁹³ Broj 1-218/1951, 219-296/1952, 297-333/1953, 334-335/13.1.1954. Vidjeti bilj. 78.

⁹⁴ Usp. bilj. 80.

⁹⁵ Usp. bilj. 3.

zaključivanje djelovodnika na kraju godine i vođenje novog svake godine od broja 1. Nadalje, kao obvezne uvode se signature u obliku rimskih brojeva, koje označavaju organizacijske jedinice kojima se spisi dostavljaju u rad, a sustav odlaganja spisa temelji se na tekućem broju spisa.⁹⁶ Temeljem navedenog vidljivo je nekoliko temeljnih razlika odnosno oprečnih načela. U urudžbenom zapisniku Sabora NRH spisi se evidentiraju po sustavu tekućih brojeva, ali ne za svaku godinu, već za cijelo mandatno razdoblje. Nadalje, oznake u urudžbenom zapisniku Sabora ne odnose se na organizacijske jedinice, već je riječ o slovno/brojčanim oznakama koje označavaju tematske cjeline u koje se spisi odlažu. Grupiranje spisa u predmete ne provodi se primjenom sustava osnovnog broja i podbroja prilikom evidentiranja spisa u urudžbenom zapisniku, već temeljem registraturnih oznaka, pri čemu se uz sve spise istog predmeta upisuje ista slovno/brojčana oznaka koja označava tematsku cjelinu i redni broj pod kojim je predmet u toj cjelini odložen. Konačno, za razliku od sustava odlaganja spisa na temelju tekućeg broja, spisi evidentirani u središnjem urudžbenom zapisniku odlažu se isključivo u jasno definirane tematske cjeline. Dokumentacija radnih tijela, čije je odlaganje bilo vezano uz njihove pismohrane, također se odlaže u odgovarajuće tematske cjeline.

No, s početkom mandatnog razdoblja 1953-1958. dolazi do znatnijih promjena glede sustava uredskog poslovanja Sabora NRH. U poslovnici Sabora NRH te saborskih vijeća navodi se kako administracija Sabora, saborskih vijeća i njihovih radnih tijela čini jedinstvenu administraciju. Naime, Ustavnim zakonom Narodne Republike Hrvatske o osnovama društvenog i političkog uređenja i republičkim organima vlasti, proglašenim 5. veljače 1953. godine,⁹⁷ Sabor NRH ustrojen je kao dvodomno tijelo te ga čine Republičko vijeće i Vijeće proizvođača. Pored navedenog, rješavanje pojedinih pitanja iz nadležnosti Sabora NRH povjerava se na prethodno razmatranje saborskim radnim tijelima, te radnim tijelima saborskih vijeća. Tako, primjerice, u tom mandatnom razdoblju djeluje ukupno 26 radnih tijela: 6 radnih tijela Sabora NRH,⁹⁸ 11 radnih tijela Republičkog vijeća⁹⁹ i 9 radnih tijela Vijeća proizvođača.¹⁰⁰

---

⁹⁶ Usporediti: Usporediti: Bućin, R. Skica razvoja uredskoga poslovanja u Hrvatskoj u jugoslavenskom kontekstu od 1945. do 1958. godine : od sveopćega šarenila do sustava jedinstvenih arhivskih znakova. *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 47(2004), str. 30.

⁹⁷ NN. 9(1953).

⁹⁸ Radna tijela Sabora NRH su: Komisija za izradu prijedloga poslovnika Sabora NRH, Administrativni odbor, Odbor za izbore, Komisija za tumačenje zakona, Komisija za narodne odbore, te Komisija za izradu prijedloga odluke o nagradama i naknadama narodnim zastupnicima. Vidjeti opširnije: HR HDA 1081. Sabor SRH, 6.2. Radna tijela Sabora NRH 1953-1958.

⁹⁹ Radna tijela Republičkog vijeća su: Verifikacioni odbor, Komisija za izradu prijedloga poslovnika Republičkog vijeća, Zakonodavni odbor, Odbor za organizaciju vlasti i uprave, Odbor za narodnu privredu, Odbor za budžet, Odbor za prosvjetu, nauku i kulturu, Odbor za narodno zdravlje i socijalnu politiku, Mandatno-imuniteti odbor, Odbor za predstavke i žalbe, te Komisija za statute općina i kotara. Vidjeti opširnije: HR HDA 1081. Sabor SRH, 6.4.3. Radna tijela Republičkog vijeća 1953-1958.

¹⁰⁰ Radna tijela Vijeća proizvođača su: Verifikacioni odbor, Komisija za izradu prijedloga poslovnika Vijeća proizvođača, Zakonodavni odbor, Odbor za narodnu privredu, Odbor za privredne organizacije, Odbor za budžet, Odbor za pitanja rada i socijalnog osiguranja, Mandatno-imuniteti odbor, te Odbor za predstavke i žalbe. Vidjeti opširnije: HR HDA 1081. Sabor SRH, 6.5.2. Radna tijela Vijeća proizvođača 1953-1958.

Dokumentacija Sabora NRH, saborskih vijeća, radnih tijela Sabora NRH i radnih tijela saborskih vijeća te stručnih službi Sabora NRH, evidentira se u jedinstvenom glavnom urudžbenom zapisniku Sabora NRH, sistemom neprekinutog niza tekućih brojeva za cijelo mandatno razdoblje.¹⁰¹ Pojedina vijeća i radna tijela vode zasebne urudžbene zapisnike, ali samo kao pomoćne evidencije spisa dostavljenih im na rješavanje. No, iz pojedinih takvih evidencija vidljivo je da je početkom mandatnog razdoblja i dalje djelomično bio prisutan decentraliziran sustav uredskog poslovanja. Primjerice, Komisija za izradu prijedloga poslovnika Sabora NRH vodila je posebni urudžbeni zapisnik u kojem su u nizu tekućih brojeva 1-30 za razdoblje 28.12.1953.-17.1.1954. evidentirani zapisnici sjednica, stenografski zapisnici sjednica i zapisnici zajedničkih sjednica komisije.¹⁰² Međutim, isti spisi evidentirani su naknadno u urudžbenom zapisniku Sabora NRH, pri čemu je na poleđini spisa poništen tekući broj iz urudžbenog zapisnika odbora i upisan tekući broj urudžbenog zapisnika Sabora. Također, urudžbene zapisnike za razdoblje 1953-1957. vodi i Republičko vijeće. U urudžbenom zapisniku vođenom od 5.12.1954. do 2.2.1954., u nizu tekućih brojeva 1-221,¹⁰³ evidentirani su zapisnici sjednica, stenografski zapisnici, molbe građana, te najvećim dijelom uvjerenja o izboru zastupnika u Savezno vijeće Savezne narodne skupštine, zakletve zastupnika Republičkog vijeća odložene u dosjee zastupnika, te prijedlozi za izbor članova odbora Republičkog vijeća. U istom urudžbenom zapisniku vidljiv je sustav oznaka F1-F6 za cjeline u koje su spisi odlagani. Međutim, isti spisi evidentirani su pod drugim tekućim brojevima u glavnom urudžbenom zapisniku Sabora, isti broj navodi se i u kazalu, a spisi su odloženi u cjelinu prema oznakama u glavnom urudžbenom zapisniku. Od 16.3.1954. vođen je novi urudžbeni zapisnik Republičkog vijeća u kojem su spisi evidentirani u nizu od broja 1,¹⁰⁴ a odnose se na spise Sabora NRH dostavljene tom vijeću. Uz tekući broj svakog spisa navodi se broj pod kojim je isti prethodno evidentiran u urudžbenom zapisniku Sabora. Urudžbeni zapisnik vijeća vođen je do 23.9.1957. godine. Nadalje, u urudžbenom zapisniku Verifikacionog odbora¹⁰⁵ evidentirana su abecednim redom (broj 1-157) uvjerenja kotarskih izbornih komisija o izboru zastupnika Republičkog vijeća, te uvjerenja (broj 1-106) o izboru zastupnika Vijeća proizvođača. Navedena uvjerenja, uložena su u personalne dosjee zastupnika. Posebne urudžbene zapisnike vode i Komisije za izradu prijedloga poslovnika Republičkog vijeća¹⁰⁶ i Vijeća proizvođača.¹⁰⁷ Primjerice, zapisnici Komisije Vijeća proizvođača imaju na poleđini upisan evidencijski broj urudžbenog zapisnika komisije, no ti brojevi su poništeni, a svi zapisnici evidentirani u glavnom urudžbenom zapisniku Sabora pod istim brojem. Urudžbeni zapisnik Od-

¹⁰¹ Knjiga I: broj 1-3600/8.12.1953.-18.8.1954, Knjiga II: broj 3601-4836/18.8.1954.-31.12.1954, 4837-8362/1955, 8363-11520/1956, 11521-14729/1957, 14730-14864/7.1.-18.1.1958, Usp. HR HDA 1081. Sabor SRH, 1.1.4. Urudžbeni zapisnik Sabora NRH 1953-1958.

¹⁰² HR HDA 1081. Sabor SRH, 6.2.1.1. Urudžbeni zapisnik 1953-1954.

¹⁰³ Broj 1-23/1953, 24-221/20.1.-2.2.1954. Usporediti: HR HDA 1081. Sabor SRH, 6.4.1.1. Republičko vijeće, Urudžbeni zapisnik 1953-1954.

¹⁰⁴ Broj 1-377/16.3.-27.12.1954, 378-725/1955, 726-1068/1956, 1069-1293/1957. Usp. HR HDA 1081. Sabor SRH, 6.4.1.2. Republičko vijeće, Urudžbeni zapisnik 1954-1957.

¹⁰⁵ HR HDA 1081. Sabor SRH, 6.4.3.1.1. Radna tijela Republičkog vijeća, Verifikacioni odbor, Urudžbeni zapisnik, 16.12.1953.

¹⁰⁶ Isto, 6.4.3.2.1. Urudžbeni zapisnik 18.12.1953.-16.1.1954, broj 1-20.

¹⁰⁷ Isto, 6.5.2.2.1. Urudžbeni zapisnik 18.12.1953.-16.1.1954, broj 1-19.

bora za predstavke i žalbe Republičkog vijeća¹⁰⁸ također je samo pomoćna evidencija predstavki i žalbi koje je Sabor dostavio odboru nakon evidentiranja u glavnom urudžbenom zapisniku. Uz tekući broj spisa u urudžbenom zapisniku odbora navodi se i broj istog spisa u urudžbenom zapisniku Sabora.

Dakle, dokumentacija svih vijeća i radnih tijela, uključujući i onih koji vode zasebne pomoćne urudžbene zapisnike, evidentirana je u središnjem urudžbenom zapisniku Sabora NRH. Iste nedosljednosti glede njihovog evidentiranja, prisutne su i kod razvođenja spisa. Naime, u rubrici urudžbenog zapisnika „Bilješka-gdje se spis nalazi“ nalazimo dva sustava slovno-brojčanih oznaka upisanih crvenom odnosno zelenom bojom. Kod sustava crvenih oznaka primjenjivana je kombinacija slova F i rimskih odnosno arapskih brojki. Očito je kako, poput prethodnih saziva, slovo F označava fascikl, pa pretpostavljamo kako je od dva navedena, ovo bio prvi sustav označavanja i odlaganja dokumentacije. Pojedini fascikli nisu organizirani prema tematskim cjelinama, već prema organizacijskoj strukturi. Osnovnu strukturu čine tri cjeline: F/I - Zajedničke sjednice oba vijeća, tj. Sabor NRH, F/II - Republičko vijeće, F/III - Vijeće proizvođača. Unutar svake od ovih cjelina brojčanim oznakama označavana je dokumentacija svakog pojedinog saborskog radnog tijela, odnosno radnih tijela pojedinih vijeća. Primjerice, uz spise saborske Komisije za tumačenje zakona navodi se oznaka F/I/6, a uz spise Komisije za narodne odbore F/I/7. Nadalje, uz spise Odbora za narodnu privredu Republičkog vijeća navodi se oznaka F/II/5, a uz spise istog odbora Vijeća proizvođača oznaka F/III/3. Za dokumentaciju vezanu uz narodne zastupnike (uvjerenja o izboru, zakletve, putni paušali, stalne mjesečne naknade i sl.), ulaganu u personalne dosjee, isprva se navodi oznaka F1, a u drugoj knjizi urudžbenog zapisnika oznake P/RV i P/VP. Za računovodstvenu dokumentaciju, dokumentaciju vezanu uz održavanje imovine i opreme te onu vezanu uz službeničke odnose, isprva se ne navodi nikakva oznaka glede odlaganja. U drugoj polovici mandata, iako nedosljedno, koriste se kratice „Računov.“ te P/SL za dokumentaciju službenika.

Prema sustavu oznaka upisanih zelenom bojom, razvidno je da se uvodi praksa odlaganja spisa po sjednicama (materijali za sjednice), na tragu čega je i raniji sustav oznaka upisanih crvenom bojom. Svi spisi evidentirani u urudžbenom zapisniku Sabora koji su razmatrani na istoj sjednici po pojedinim točkama dnevnog reda, odlagani su zajedno kao materijali za tu sjednicu. Uz svaki takav spis u urudžbenom zapisniku navodi se oznaka i redni broj sjednice uz koju je odložen. Tako se za zajedničke sjednice oba vijeća koristi oznaka RV/VP, za sjednice Republičkog vijeća RV, a za sjednice Vijeća proizvođača VP. Unutar svake od navedenih cjelina, materijali su odlagani po rednom broju sjednice, a unutar sjednice po točkama dnevnog reda. Osim zapisnika sjednica i materijala za sjednice vijeća, posebne podcjeline čini dokumentacija radnih tijela. Uz spise svakog radnog tijela u urudžbenom zapisniku navodi se slovno-brojčana oznaka, pri čemu slova označavaju da li je riječ o radnim tijelima Sabora odnosno vijeća, a svaka brojčana oznaka označava jedno radno tijelo kako slijedi:

---

¹⁰⁸ Isto, 6.4.3.10.1. Urudžbeni zapisnik 1954-1957, broj 1-876.

Radno tijelo	Slovno/brojčana oznaka
Radna tijela Sabora NRH	
Komisija za izradu prijedloga poslovnika Sabora NRH	S/1
Administrativni odbor	S/2
Odbor za izbore	S/3
Komisija za tumačenje zakona	S/4
Komisija za narodne odbore	S/5
Radna tijela Republičkog vijeća	
Verifikacioni odbor	RV/1
Komisija za izradu prijedloga poslovnika Republičkog vijeća	RV/2
Zakonodavni odbor	RV/3
Odbor za organizaciju vlasti i uprave	RV/4
Odbor za narodnu privredu	RV/5
Odbor za budžet	RV/6
Odbor za prosvjetu, nauku i kulturu	RV/7
Odbor za narodno zdravlje i socijalnu politiku	RV/8
Mandatno-imunitetski odbor	RV/9
Odbor za predstavke i žalbe	RV/10
Komisija za statute općina i kotara	RV/11
Radna tijela Vijeća proizvođača	
Verifikacioni odbor	VP/1
Komisija za izradu prijedloga poslovnika Vijeća proizvođača	VP/2
Zakonodavni odbor	VP/3
Odbor za narodnu privredu	VP/4
Odbor za privredne organizacije	VP/5
Odbor za budžet	VP/6
Odbor za pitanja rada i socijalnog osiguranja	VP/7
Mandatno-imunitetski odbor	VP/8
Odbor za predstavke i žalbe	VP/9

Kao pomoćna evidencija, uz opći urudžbeni zapisnik vođeno je abecedno, imenično i predmetno kazalo saziva 1953-1958.¹⁰⁹

Kao dvodomno tijelo, s velikim brojem radnih tijela i saborskih vijeća, Sabor NRH djeluje i u mandatnom razdoblju 1958-1963. U navedenom razdoblju osnovano je 7 radnih tijela Sabora NRH,¹¹⁰ 10 radnih tijela Republičkog vijeća,¹¹¹ te 8 radnih ti-

¹⁰⁹ Isto, 1.2.4. Kazalo 1953-1958.

¹¹⁰ Radna tijela Sabora NRH su: Administrativni odbor, Odbor za izbore, Odbor za društveni nadzor, Odbor za predstavke i žalbe, Komisija za tumačenje zakona, Komisija za narodne odbore, te Komisija za pripremu nacrtu novog Ustava NRH. Usporediti: HR HDA 1081. Sabor SRH, 7.3. Radna tijela Sabora NRH 1958-1963.

¹¹¹ Radna tijela Republičkog vijeća su: Verifikacioni odbor, Zakonodavni odbor, Odbor za organizaciju vlasti i uprave, Odbor za narodnu privredu, Odbor za budžet, Odbor za prosvjetu, nauku i kulturu, Odbor za narodno zdravlje i socijalnu politiku, Mandatno-imunitetski odbor, Odbor za predstavke i žalbe, te Komisija za statute općina i kotara. Usporediti: HR HDA 1081. Sabor SRH, 7.5.2. Radna tijela Republičkog vijeća 1958-1963.

jela Vijeća proizvođača.¹¹² Početkom navedenog mandatnog razdoblja, napuštena je praksa vođenja urudžbenih zapisnika i kazala po sazivima, te se oni počinju voditi po kalendarskim godinama.¹¹³ Kao i ranije, u urudžbenom zapisniku za svaku godinu spisi se evidentiraju u neprekinutom nizu tekućih brojeva od 1.¹¹⁴ Ista je praksa evidentiranja spisa i u graničnoj 1963. godini, u kojoj dolazi do smjene dvaju saziva: spisi su evidentirani u neprekinutom nizu brojeva od početka do kraja godine i nema naznake o početku novog saziva. Također, s početkom navedenog saziva, kao prilog urudžbenim zapisnicima vode se popisi akata. U popisima akata po sustavu osnovnog broja i podbrojeva, evidentirani su sazivi i zapisnici zajedničkih sjednica Republičkog vijeća i Vijeća proizvođača, samostalnih sjednica vijeća i njihovih radnih tijela, te sjednica radnih tijela Sabora NRH. Također, kao dio urudžbenih zapisnika vođeni su popisi akata računovodstvene dokumentacije po njezinim vrstama (putni nalozi, poštanski troškovi, računi nabava, radova i usluga, novčana primanja zastupnika, proračun, administrativne zabrane, dječji dodaci, plaće službenika i tehničkog osoblja), natječaja za radna mjesta, uvjerenja o izboru i svečanih izvjava zastupnika saborskih vijeća te spisa Tajništva (dopisivanje s objektima i jahtama Sabora NRH: Vila Boninovo Dubrovnik, Odmaralište „Saborska“ Mali Lošinj, zapovjedništvo m/y „Jadran“, jedrilica „Dalmacija“, m/y „Kraljevica“). Glede samog urudžbenog zapisnika, uveden je novi obrazac s 9 rubrika. Posljednje tri rubrike odnose se na upis organizacijske jedinice, datuma razvođenja i „oznake razvoda“. Kao i u prethodnom mandatnom razdoblju, u općem urudžbenom zapisniku Sabora NRH evidentirani su spisi Sabora, saborskih vijeća i svih radnih tijela. Svojevrsni izuzetak čini dokumentacija Odbora za društveni nadzor koja je evidentirana u povjerljivim¹¹⁵ i općim urudžbenim zapisnicima odbora za 1962. i 1963. koji su kao popisi akata vođeni kao sastavni dio glavnih urudžbenih zapisnika, ali u posebnim nizovima tekućih brojeva.¹¹⁶

I ovdje se primjenjuje praksa odlaganja spisa po sjednicama (materijali za sjednice) i vijećima te radnim tijelima Sabora i saborskih vijeća. No, u odnosu na prethodni saziv, u urudžbenim zapisnicima ovog saziva ne nalazimo jednoznačan i dosljedan sustav slovno/brojčanih ili nekih drugih oznaka. Naime, u postojećoj rubrici „organizacijska jedinica“ nailazimo na oznake poput Rčn, Firšt, Pers., VP, RV/VP i sl., no one se ne primjenjuju sustavno. Cjelina u koju je pojedini spis odložen navodi se opisno u posljednjoj rubrici „Razvod/oznaka“. Tu nalazimo oznake poput Računovod., Personalni dosje, usvojen na 2. zajedničkoj sjednici 12.6.1958, fascikl zajedničke sjednice br. 2, materijali uloženi u fascikl DOK/RV br. 3, zakon uloženi u fascikl za-

¹¹² Radna tijela Vijeća proizvođača su: Verifikacioni odbor, Zakonodavni odbor, Odbor za narodnu privredu, Odbor za privredne organizacije, Odbor za budžet, Odbor za pitanja rada i socijalnog osiguranja, Mandatno-imunitetski odbor, te Odbor za predstavke i žalbe. Usporediti: HR HDA 1081. Sabor SRH, 7.6.2. Radna tijela Vijeća proizvođača 1958-1963.

¹¹³ Usporediti: HR HDA 1081. Sabor SRH, 1.1. Urudžbeni zapisnici i popisi akata, knj. 8-14, te 1.2. Kazala, knj. 42-47.

¹¹⁴ Broj 1-1269/1958, 1-872/1959, 1-832/1960, 1-887/1961, 1-982/1962, 1-1087/1963.

¹¹⁵ HR HDA 1081. Sabor SRH, 7.3.3.2.1. Odbor za društveni nadzor, Urudžbeni zapisnici 1962-1963.

¹¹⁶ Urudžbeni zapisnik Odbora za društveni nadzor za 1962. godinu vođen je kao popis akata u glavnom urudžbenom zapisniku Sabora pod osnovnim brojem 8. Unutar navedenog broja, spisi odbora evidentirani su u neprekinutom nizu brojeva 1-174/3.1.-31.12.1962. Na isti način, također pod osnovnim brojem 8, spisi odbora evidentirani su i u glavnom urudžbenom zapisniku Sabora NRH za 1963. godinu (broj 1-174/5.1.-28.12.1963).

kona, odloženo u fascikl Odbora za izbore, uložen u kutiju zajedničkih sjednica Odbora za narodnu privredu RV i VP, uložen u kutiju Zakonodavnog odbora, uložen u F. DOK-RV 6 i sl. Uruđbeni zapisnici za svaku godinu saziva zaključeni su. Kao pomoćne evidencije, također po godinama, vode se abecedna kazala po pošiljatelju.¹¹⁷

Iz svega navedenog vidljivo je kako se na uredsko poslovanje Sabora NRH u mandatnom razdoblju 1958-1963. ne primjenjuju važeća načela uredskog poslovanja od 1. siječnja 1958. godine, propisana Uredbom o kancelarijskom poslovanju¹¹⁸ i Uputstvom za izvršenje Uredbe o kancelarijskom poslovanju.¹¹⁹ Navedenim aktima propisuju se organizacija i način uredskog poslovanja saveznih i republičkih organa uprave, organa uprave autonomnih jedinica i narodnih odbora, te ustanova i organizacija koje obavljaju javnu službu, a člankom 2 Uredbe definirano je da se njezine odredbe primjenjuju i na administraciju predstavničkih organa vlasti i njihovih političko-izvršnih i izvršno-upravnih organa, dakle i na Sabor NRH, ako za njihovo kancelarijsko poslovanje ne postoje posebni propisi. Sukladno Uredbi, osnovna knjiga evidencije akata je djelovodnik, koji se vodi po sistemu osnovnih brojeva i podbrojeva, pri čemu se osnovnim brojem označuje predmet, a podbrojevima akti koji se odnose na isti predmet. Za povjerljivu odnosno strogo povjerljivu poštu propisano je vođenje posebnog povjerljivog odnosno strogo povjerljivog djelovodnika, a izuzetno, pojedine unutrašnje organizacijske jedinice mogu voditi posebne djelovodnike. Propisano je vođenje pomoćnih knjiga evidencija: registara, internih dostavnih knjiga, dostavnih knjiga za poštu i dr. Svi završeni predmeti odlažu se u arhiv koji se nalazi u sastavu pisarnice i sređuju po arhivskim znakovima, koji se sastoje od oznake unutarne organizacijske jedinice koja je predmet riješila i oznake grupe poslova u koju predmet spada po svom sadržaju. Kada navedeno usporedimo s uredskim poslovanjem Sabora, zaključujemo sljedeće. U mandatnom razdoblju 1958-1963. primjenjuje se centralizirani sustav uredskog poslovanja Sabora NRH. Spisi se evidentiraju u uruđbenim zapisnicima vođenima po kalendarskim godinama sistemom osnovnih brojeva i podbrojeva, kao prilog djelovodnicima vođeni su popisi akata, a kao pomoćne evidencije registri, što je sve propisano i Uredbom. Međutim, umjesto razvođenja i odlaganja gradiva u pismohranu po arhivskim znakovima, s obzirom na specifičan način rada u sjednicama, primjenjuje se sustav odlaganja spisa upravo po sjednicama (materijali za sjednice), te vijećima i radnim tijelima Sabora i saborskih vijeća. Tako se unutar svakog vijeća i radnog tijela Sabora i saborskih vijeća, osim stručnih službi koje ne rade u sjednicama, formiraju tri osnovne sadržajne cjeline: zapisnici sjednica, materijali za sjednice te ostala poslovna korespondencija. Zapisnici sjednica složeni su kronološki po rednom broju održavanja sjednice. Po istom principu odlagani su i materijali za sjednice. Materijali za pojedinu sjednicu sadrže sve spise koji su predmet rasprave na sjednici, složene po točkama dnevnog reda sjednice. Svi ostali predmeti upućeni pojedinom vijeću ili radnom tijelu, a koji nisu razmatrani na sjednicama, odlagani su kronološki po godinama, a unutar godina po tekućim brojevima uruđbenog zapisnika.

---

¹¹⁷ Usp. bilj. 113.

¹¹⁸ Usp. bilj. 1.

¹¹⁹ Usp. bilj. 2.

Zaključak

U ovom radu nastojalo se prikazati sustave uredskog poslovanja Sabora NRH i njihova osnovna obilježja od formalnog početka rada 1945. godine, do 1963. godine kada se ukida „saborski arhiv“, a uredsko poslovanje za Sabor NRH počinje obavljati Direkcija zajedničkih službi republičkih organa. Načelne odredbe o uredskom poslovanju i saborskoj pismohrani nalazimo u poslovnici Sabora NRH i saborskih vijeća, te u pravilnicima o organizaciji administrativne službe Sabora NRH. No, odredbe što ih ovdje nalazimo glede uredskog poslovanja i saborske pismohrane, više konstatiraju i potvrđuju njihovo postojanje, nego što donose konkretna rješenja i objašnjenja o njihovoj organizaciji i radu. S obzirom na to, preciznija obilježja sustava uredskog poslovanja nastojalo se utvrditi sustavnom analizom uredskih evidencija: urudžbenih zapisnika, kazala i popisa akata, što ih nalazimo sačuvane u Hrvatskom državnom arhivu, u fondu Sabor Socijalističke Republike Hrvatske. Na ovom mjestu ukratko ćemo sumirati i ponoviti osnovne zaključke temeljem analize navedenih izvora.

Dakle, u razdoblju od 1945. do 1963. godine, Sabor NRH uredsko poslovanje vodi samostalno, a sukladno odredbama saborskih poslovnika ima vlastitu pismohranu. Do 1953. godine, pored središnje/opće pismohrane Sabora, organizacijske jedinice u njegovom sastavu, dakle saborska radna tijela i pojedine stručne službe, dokumentaciju nastalu svojim radom odlažu posebno u odborske i odjelne pismohrane. Godine 1953. kada Sabor NRH postaje dvodomno tijelo, u poslovnici i Sabora NRH i saborskih vijeća propisuje se da administracija domova i svih tijela Sabora čini jedinstvenu administraciju i pod nadzorom je predsjednika Sabora, a pismohrane saborskih vijeća i svih tijela Sabora čine dio saborske pismohrane. Takva praksa zadržana je sve do 1963. godine. Opća pismohrana Sabora NRH, saborska pisarnica te odborske pismohrane, djeluju u sastavu Administrativnog odsjeka, a od 1958. godine Administrativno-tehničkog odsjeka kao jedne od organizacijskih jedinica za obavljanje općih i administrativnih poslova Sabora NRH.

Osnovne uredske evidencije koje se vode u navedenom razdoblju su urudžbeni zapisnici, kazala i popisi akata. Do 1953. godine sustav uredskog poslovanja je decentraliziran: pored glavnog/općeg urudžbenog zapisnika i kazala Sabora NRH, posebne urudžbene zapisnike vode saborska radna tijela i pojedine stručne službe (npr. Odsjek računovodstva i blagajne, Personalni odsjek). Odbor za molbe i žalbe, koji u odnosu na sva radna tijela u pravilu ima najviše predmeta, vodi uz urudžbene zapisnike kao pomoćnu evidenciju i pripadajuća abecedna kazala. S početkom mandatnog razdoblja 1953-1958. uvodi se centralizirani sustav uredskog poslovanja, u smislu praćenja kroz središnji urudžbeni zapisnik cjelovitog ciklusa pojedinog spisa od njegovog zaprimanja i evidentiranja do razvođenja i arhiviranja. Da je riječ o postupnom procesu svjedoči i veći broj urudžbenih zapisnika radnih tijela koji su započeti kao glavne evidencije, ali su postepeno svi ti spisi evidentirani u središnjem urudžbenom zapisniku, pa prvi spomenuti postaju samo pomoćne evidencije.

Do 1958. godine urudžbeni zapisnici i kazala vođeni su po mandatnim razdobljima odnosno sazivima. Sukladno tome, svi spisi pojedinog saziva evidentirani su u neprekidnom nizu tekućih brojeva od broja 1. Od 1958. godine, s početkom novog mandatnog razdoblja, urudžbeni zapisnici i kazala vode se po kalendarskim godinama. Od iste godine spisi se evidentiraju po sustavu osnovnih brojeva i podbrojeva,

a kao prilog urudžbenim zapisnicima vode se popisi akata. Dakle, u urudžbenim zapisnicima za svaku kalendarsku godinu spisi se evidentiraju u novom nizu od tekućeg broja 1, a ista je praksa njihova evidentiranja i u graničnim godinama, u kojima dolazi do smjene dvaju saziva: spisi su evidentirani u neprekinutom nizu brojeva od početka do kraja godine i nema naznake o početku novog saziva.

Glede razvođenja i odlaganja gradiva, zamijećena su tri osnovna sustava. Od 1945. do raspuštanja Ustavotvornog sabora NRH u siječnju 1947. godine, spisi se redovito razvođe upisivanjem slovno-brojčanih oznaka, a odlažu se po jednostavnom sustavu u fascikle, slijedeći kronologiju evidentiranja u urudžbenom zapisniku i bez formiranja posebnih tematskih cjelina. Izuzetak od formiranja takvih cjelina čini dokumentacija vezana uz postupak donošenja zakona koja je odlagana zasebno. S početkom rada Ustavotvornog sabora NRH uvode se nove tematske cjeline (npr. zapisnici sjednica), koje se ulažu u fascikle s brojčanim oznakama (npr. F8). Time je započet svojevrsni prijelaz na novi sustav razvođenja i odlaganja gradiva koji se primjenjuje u mandatnim razdobljima 1947-1950. i 1950-1953.

Naime, spisi ovih dvaju saziva, evidentirani u središnjim urudžbenim zapisnicima, organizirani su i odlagani početkom saziva u definirane tematske cjeline (uvjerenja i zakletve zastupnika, molbe i žalbe, dopusti narodnih zastupnika, zapisnici sjednica Sabora NRH, ukazi Prezidijuma Sabora NRH, ostavke i sl., zakoni, razni odborski izvještaji, dnevni red, razno, odluke Sabora, organizacija Sabora NRH). U sazivu 1950-1953. broj tih tematskih cjelina je manji (zakletve, uvjerenja, dopusti narodnih zastupnika, ukazi i izvještaji Prezidijuma Sabora NRH, zapisnici sjednica i dnevni red, zakoni i odluke, organizacija Sabora i razno), a prema potrebi, pojedina tematska cjelina dijeli se na podcjeline.

Uz svaki spis evidentiran u urudžbenom zapisniku, u rubrici „uloženo: svežanj tekući broj“ navodi se oznaka jedne od tematskih cjelina te redni broj pod kojim je spis u toj cjelini odložen, a iste oznake upisivane su i na poledini svakog dokumenta. Po istom principu tematskih cjelina, organizirano je i odlagano gradivo nastalo radom radnih tijela i stručnih službi.

Navedeno je kako se s početkom novog mandatnog razdoblja 1953. godine spisi Sabora NRH te vijeća i radnih tijela, evidentiraju u središnjem urudžbenom zapisniku Sabora NRH, a odlažu u središnju saborsku pismohranu. Istovremeno dolazi i do uvođenja novog sustava razvođenja i odlaganja gradiva, što je zasigurno potaknuto i uvođenjem dvodomnog sustava i znatnim povećanjem broja radnih tijela. Iako u navedenom razdoblju nalazimo dva paralelna sustava oznaka, vidljivo je kako su oba osmišljena na identičnoj premisi organizacije i odlaganja gradiva po sjednicama i vijećima i radnim tijelima. Dakle, svi spisi evidentirani u urudžbenom zapisniku, koji su razmatrani na istoj sjednici po pojedinim točkama dnevnog reda, odlagani su zajedno kao materijali za tu sjednicu. Uz svaki takav spis u urudžbenom zapisniku navodi se oznaka i redni broj sjednice uz koju je odložen. Osim zapisnika sjednica i materijala za sjednice vijeća, posebne cjeline čini dokumentacija radnih tijela, pri čemu se uz spise svakog radnog tijela u urudžbenom zapisniku navodi slovno-brojčana oznaka koja označava da li je riječ o radnom tijelu Sabora, odnosno radnom tijelu jednog od dvaju saborskih vijeća.

Ista praksa odlaganja spisa po sjednicama (materijali za sjednice) i vijećima i radnim tijelima Sabora NRH i saborskih vijeća, primjenjuje se i u mandatnom razdoblju 1958-1963, no u odnosu na prethodni saziv, u urudžbenim zapisnicima ovog saziva ne nalazimo jednoznačan i dosljedan sustav slovno/brojčanih ili nekih drugih oznaka.

Konačno, iz svega do sada prikazanog, razvidno je da Sabor NRH u svom uredskom poslovanju ne primjenjuje propisana načela tog poslovanja. Kako smo naveli, osnovni propisi kojima se to u promatranom razdoblju regulira na saveznoj i republičkim razinama su Uputstvo o uvođenju jednoobraznog djelovodnika za poslove opće administracije iz 1950. i Uredba o kancelarijskom poslovanju i Uputstvo za izvršenje Uredbe o kancelarijskom poslovanju iz 1957. godine. Primjerice, upravo od 1947/1948. godine, kada u tijelima državne uprave dolazi do pojednostavljenja u postupanju sa spisima i njihovog odlaganja po tekućim brojevima bez složenijeg razvrstavanja,¹²⁰ što Uputstvo iz 1950. formalno i propisuje, Sabor NRH uvodi sustav organizacije i odlaganja gradiva u jasno definirane tematske cjeline. Uredbom pak uvedeni sustav organizacije i odlaganja gradiva upravnih tijela temeljen na arhivskim znakovima, također ne nalazi svoju primjenu u uredskom poslovanju Sabora NRH. Naprotiv, u istom razdoblju te u mandatnim razdobljima nakon 1963. godine, primjenjuje se sustav organizacije i odlaganja gradiva uveden 1953. godine, temeljen i u bitnome određen specifičnim načinom rada Sabora NRH koji se ostvaruje isključivo kroz sjednice.

Izvori

HR HDA 1081. Sabor Socijalističke Republike Hrvatske 1945-1982.

Narodne novine (NN). 2(1945), 3(1945), 34(1946), 143(1946), 7(1947), 25(1947), 4(1951), 9(1953), 5(1954), 6(1954), 7(1954), 4(1958), 57(1958), 58(1958), 59(1958), 15(1962), 15(1963), 29(1963), 30(1963), 5(1964).

Službeni list FNRJ (SL). 5(1950), 50(1957).

Literatura

Bučin, R. Skica razvoja uredskog poslovanja u Hrvatskoj u jugoslavenskom kontekstu od 1945. do 1958. godine : od sveopćega šarenila do sustava jedinstvenih arhivskih znakova. *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 47(2004), str. 21-47.

Perić, I. *Hrvatski državni sabor 1848-2000. Treći svezak: 1918-2000*. Zagreb : Hrvatski institut za povijest, Hrvatski državni sabor, Dom i svijet, 2000.

Spehnjak, K. Javnost i propaganda : Narodna fronta u politici i kulturi Hrvatske: 1945.-1952. Zagreb : Hrvatski institut za povijest, Dom i svijet, 2002.

Škalić, M. Kako je organizirana pismohrana Hrvatskoga sabora (1999-2004). *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 48(2005), str. 29-44.

Štambuk-Škalić, M. Prilog poznavanju institucija : Sabor Narodne Republike Hrvatske saziv 1953-1963. *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 45(2002), str. 83-102.

---

¹²⁰ Bućin, R. *Nav.dj.*, str. 22.

Summary

SYSTEMS AND BASIC CHARACTERISTICS OF THE RECORDS MANAGEMENT OF PARLIAMENT OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CROATIA IN THE PERIOD FROM 1945 TO 1963

The article presents the systems of records management of the Parliament of the People's Republic of Croatia and their basic characteristics from 1945 to 1963. The first part of the article gives an overview of the provisions on records management and archives of Parliament as they are found in Acts of Parliament: House Rules and regulations on the organization of professional services. The second part of the article brings up a more precise view of records management, based on analysis of main records management aids from that period: registry records, indexes and listings of acts. Analysis of these sources indicates that in the period from 1945 to 1963 Parliament of the People's Republic of Croatia maintains the records management by itself and has its own Archives, with two main systems. Up to 1953 in use is a decentralized system of records management: in addition to central registry and index, working bodies and professional services of Parliament have their own registry records. Consequently, in addition to the central Archives, documents of working bodies and professional services are deposited into a special departmental Archives. With the exception of the initial period (1945-1946), when documentation is deposited in simple order by following the chronology of recording in registry records, the documentation in the main Archives of Parliament and in the Archives of working bodies is organized and deposited in clearly defined thematic sections.

Since 1953 in use is a centralized system of records management: documentation of Parliament, Parliamentary Councils, working bodies and professional services is registrated in main (central) registry records, and deposited in, since then, the central Archives. At the same time, Parliament starts to apply the system of organization and classification of records, not thematically, but by sessions and organizational units.

Finally, it is concluded that Parliament of the People's Republic of Croatia in his systems of records management does not apply prescribed principles of records management valid for public administration, but since 1953 and in period after 1963, applies a system of organization and shelving of records, which is based and in essence determined by the specific mode through sessions.

Keywords: 1945-1963, Parliament of the People's Republic of Croatia, records management, records management aids, organization of records, records management procedures